

МУЛЯВКА Д. Г.,кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри оперативного-
розшукової діяльності*(Університет державної фіскальної
служби України)*

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-2.11>**ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НЕДЕРЖАВНОЇ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стаття присвячена визначенню поняття та сутнісних рис об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності. Автор аналізує концепції та підходи до сутності об'єкта у філософських науках. У статті з'ясовано, що об'єкт постає як певна частина оточуючого світу, яка може бути хоча б умовно відділена від суб'єкта і сприйматися незалежно від його дій. Автор зауважує, що такого абстрактного визначення було б недостатньо для розуміння сутності об'єкта адміністративно-правового забезпечення. Здійснено аналіз думок представників адміністративного права щодо сутності об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

Автор обґрунтовує, що об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності в соціальній правовій державі постає як втілене у вигляді вектора правового розвитку розуміння інтересів учасників суспільних відносин у правоохоронній сфері, спрямованих на досягнення суспільного блага, яким є додержання визначених Конституцією і законами України майнових і немайнових прав і свобод фізичних та юридичних осіб. Об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності являє собою теоретичну конструкцію, яка формується в межах науки адміністративного права і правозастосовної діяльності і визначає вектори розвитку адміністративного законодавства в досліджуваній сфері.

У статті виокремлено суттєві властивості об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності: а) виникнення вказаного об'єкта можливе лише в умовах ринкової економіки; б) для об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності характерним є поєднання інтересів держави, органів місцевого самоврядування, учасників господарських відносин, громадянського суспільства і людини (громадянина); в) об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності не знайшов свого закріплення в Законі України «Про охоронну діяльність», було б доцільно визначити об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності у преамбулі вказаного Закону.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративно-правове забезпечення, об'єкт адміністративно-правового забезпечення, недержавна охоронна діяльність, правове регулювання.

Mulavka D. H. Object of administrative and legal support of private security activities

The article is devoted to the definition of the concept and essential features of the object of administrative and legal support of private security activities. The author



analyzes the concepts and approaches to the essence of the object in philosophical sciences. The article established that the object acts as a certain part of the world that can be at least conditionally separated from the subject and perceived independently of its actions. The author notes that such an abstract definition would not be enough to understand the essence of the object of administrative and legal support.

The author substantiates that the object of administrative and legal support of non-state security activities in a social legal state arises as embodied in the form of a vector of legal development of understanding the interests of participants in public relations in the law enforcement sphere, aimed at achieving the public good, which is the observance of property and non-property defined by the Constitution and laws of Ukraine rights and freedoms of individuals and legal entities. The object of administrative and legal support of non-governmental security activities is a theoretical construction, which is formed in the framework of the science of administrative law and law enforcement and defines the development vectors of administrative legislation in the field under study.

The article highlights the essential properties of the object of administrative and legal support of private security activities: a) the occurrence of the specified object is possible only in a market economy; b) the combination of interests of the state, local self-government bodies, participants in economic relations, civil society and a person (citizen) is typical for the object of administrative and legal support of non-state security activities; c) the object of administrative and legal support of non-state security activity did not find its fixing in the Law of Ukraine "On security activity", it would be advisable to determine the object of administrative and legal support of non-state security activity in the preamble of this Law.

Key words: *administrative law, administrative and legal support, object of administrative and legal support, private security activity, legal regulation.*

Вступ. Кардинальна зміна принципів та пріоритетів функціонування правоохоронної системи України зумовлює важливість удосконалення функціонування всіх суб'єктів правоохоронної діяльності, в тому числі недержавних. Недоліки адміністративно-правового забезпечення їх функціонування в поєднанні з недостатньою розробленістю теорії недержавної правоохоронної діяльності зумовлюють необхідність та доцільність подальших наукових пошуків у цьому напрямі. Однією з базових категорій адміністративно-правового забезпечення є його об'єкт, коректне визначення і правильне розуміння якого дає змогу створити міцні теоретико-методологічні засади реформування будь-якої сфери суспільної активності. Однак, незважаючи на те, що питання правового забезпечення недержавної охоронної діяльності висвітлювалися в роботах багатьох науковців, таких як О.М. Бандурка, Н.П. Бортник, В.В. Галуцько, В.Ю. Горелова, С.В. Грищак, О.В. Джафарова, М.В. Завальний, В.В. Лень, О.М. Музичук, Г.В. Олійников, С.О. Постольник, І.В. Хорт, О.М. Шелухін, С.С. Юрко, проблематика, пов'язана із висвітленням сутності об'єкта правового і адміністративно-правового забезпечення вказаного виду діяльності залишається маловисвітленою.

Постановка завдання. Завданням статті є визначення поняття та сутнісних ознак об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної правоохоронної діяльності.

Результати дослідження. Перш ніж перейти до безпосереднього з'ясування сутності об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної правоохоронної діяльності, спробуємо зрозуміти, який зміст вкладається вченими у сутність категорії «об'єкт». У філософії об'єкт розуміється як те, що протистоїть суб'єкту, на що спрямована предметно-практична діяльність суб'єкта. «Суб'єкт» і «об'єкт» – відносні поняття, тому якщо щось в одному відношенні виступає як об'єкт, то в іншому відношенні може бути суб'єктом і навпаки. Об'єктом можуть виступати як матеріальні, так і духовні явища. При цьому людина здатна робити об'єктом пізнання саму себе – власні поведінку, почуття, відчуття, думки [1, с. 21].



Об'єкт – це компонент об'єктивної реальності, який існує поза свідомістю та незалежно від дійсності. Об'єктивна реальність у цьому разі представлена у вигляді чистої потенціальності, як буття у собі [2, с. 35]. Як можна побачити з наведених, а також інших визначень, об'єкт постає як певна частина оточуючого світу, яка може бути хоча б умовно відділена від суб'єкта і сприйматися незалежно від його дій. Проте, безумовно, такого досить абстрактного визначення було б недостатньо для розуміння сутності об'єкта адміністративно-правового забезпечення.

В адміністративному праві утруднення під час з'ясування сутності об'єкта пов'язані не скільки з відсутністю дефініції останнього, скільки з наявністю багатьох позицій вчених, які частково суперечать одна одній. Як зауважує Є.В. Курінний, та частина суспільних потреб, що підлягає або має підлягати правовому забезпеченню, становить поняття «об'єкт права» або «об'єкт правового забезпечення». Об'єкт права, порівняно з предметом правового регулювання, відображає інтелектуальну сторону права як головного важеля реалізації суспільних потреб та інтересів. Ця категорія має бути найголовнішою в ієрархії системи основних правових елементів, адже будь-якій вольовій поведінці має передувати процес усвідомлення досягнення поставлених цілей та виконання завдань, що спричинюють її, за результатами якого має обиратись найбільш раціональний варіант вольової поведінки, що забезпечуватиме максимальну повноту і своєчасність реалізації потреб та інтересів, які формуються в суспільстві [3, с. 72]. Додамо, що існує думка, що інтерес, який закріплений у законі і охороняється законом, виступає як об'єкт правового забезпечення і захищається в судовому порядку або в іншому законом встановленому [4, с. 212]. На нашу думку, перша з представлених позицій постає дещо ідеалістичною. Як свідчить уважне ознайомлення з практикою законотворчої діяльності, ситуації, в яких прийняття певного правового акта передусє рефлексія народних депутатів щодо глобальних суспільних потреб, усвідомлення місії та призначення певного законопроекту, моделювання його впливу на життєдіяльність людини і громадянина та громадянського суспільства, є скоріше винятком [5, с. 71]. Звичайно, і розробка законопроекту, і його прийняття зумовлені більш логічними та прагматичними процесами – бажанням задовольнити певний інтерес (коаліції депутатських фракцій, міжнародних партнерів України, представників бізнесу, правоохоронних органів тощо). Це не означає, що майбутній закон не буде сприяти зміцненню гарантій прав і свобод людини та громадянина, але це вже значною мірою залежить від особливостей суспільно-політичної ситуації у певний момент часу.

Т.О. Дідич, досліджуючи правоутворення крізь призму сфери комунікативно-інституційної взаємодії суб'єктів громадянського суспільства, цілком обґрунтовано наголошує на ключовій ролі людини, яка: по-перше, є джерелом людських потреб та інтересів, котрі потребують своєї реалізації, охорони і захисту, формують зміст факторів утворення права та становлять потенційний об'єкт правового забезпечення за результатами утворення права; по-друге, є невід'ємним елементом суспільства, забезпечуючи його цілісність і єдність, взаємозв'язок елементів його внутрішньої будови, а також реалізацію функціонального призначення щодо узагальнення і забезпечення потреб та інтересів людей; по-третє, визначає зміст комунікативних зв'язків усередині соціуму, впливає на результат функціонування суспільства, тим самим визначає процес утворення права як самостійної сфери функціонування суспільства; по-четверте, усвідомлює зміст права та реалізує його положення через власну поведінку, визначаючи стан реальності права як результату його утворення [6, с. 147]. Погоджуючись із цим визначенням, зауважимо, що, безумовно, саме людина (групи людей, об'єднаних за певними ознаками) визначає спрямованість суспільних відносин та сутність об'єкта правового забезпечення. Однак, на наш погляд, було б помилковим стверджувати, що в процесах адміністративно-правового забезпечення однаково справедливо враховуються інтенції всіх без винятку об'єктів суспільних відносин. Цей процес, як нам здається, має маятниковий характер і зумовлений (у демократичній державі) багатьма факторами, зокрема, особливостями електоральної ситуації, ступенем довіри великих соціальних груп органам публічної влади, інтересами великих економічних груп, у тому числі міжнародних тощо.



Досить цікавою є думка І.А. Дьоміна, який на підставі аналізу численних концепцій та наукових підходів робить висновок, що в науковій юридичній літературі розглядають об'єкт адміністративно-правових відносин, так би мовити, у двох площинах: з одного боку, об'єкти матеріального світу, тобто речі, майно, а з іншого підходу – певні дії, що являють собою характер діяльності окремих суб'єктів права, правовий інтерес, юридичні наслідки поведінки цих суб'єктів. У ракурсі його дослідження запобігання корупції як об'єкта адміністративно-правового регулювання, на його погляд, доречним було взяти за основний другий підхід до об'єкта адміністративно-правових відносин, що містить поведінку людей, певні дії. Таким чином, наведені положення теорії адміністративного права в сукупності з висвітленими вище чинниками запобігання і протидії корупції дали йому змогу сформулювати ознаки запобігання та протидії корупції як об'єкта адміністративно-правового регулювання: об'єкти правовідносин – це ті реальні соціальні блага, які задовольняють інтереси й потреби людей і з приводу яких між суб'єктами виникають, змінюються чи припиняються суб'єктивні права та юридичні обов'язки; об'єкт адміністративно-правового регулювання щодо запобігання та протидії корупції має містити визначений правовий інтерес (зацікавленість особи у здійсненні корупційних діянь, з одного боку, і отримання, наприклад винагороди, у вигляді грошових коштів, з іншого боку); об'єкти адміністративного права у сфері протидії корупції і запобігання корупції поділяються на дії працівників уповноважених на те державних органів, матеріальні предмети світу, які створені природою або людиною, національну грошову одиницю, валюту, сертифікати, лотерейні квитки та ін., продукти духовної та інтелектуальної творчості; основними об'єктами адміністративно-правового запобігання і протидії корупції є самі діяння суб'єктів публічної адміністрації «запобігання» та «протидії» корупції; запобігання корупції – це недопущення, відвертання завчасно корупційних діянь; протидія корупції – це скеровування діяльності спеціально визначених суб'єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих корупційних проявів [7, с. 303]. На нашу думку, автор має рацію, обґрунтовуючи належність об'єкта правового регулювання до категорії суспільних благ, проте надмірно великий перелік елементів, які можуть сприйматися як об'єкти правового регулювання, на нашу думку, дещо утруднює розуміння представлених категорій.

На нашу думку, для розуміння сутності об'єкта правового забезпечення доцільно звернутися до позицій вчених, якими доведено, що правове регулювання завжди є вторинним, похідним від потреб та запитів суспільства або окремих його груп. Тому цілі правового регулювання не можуть бути суто правовими, оскільки право існує для оптимізації функціонування суспільства, а не навпаки. Отже, соціально зумовлені цілі або цілі правового регулювання виступають як модель бажаного стану суспільних відносин. Однак заперечувати існування і суто юридичних цілей права було б помилковим. Оскільки право – це системне утворення, воно прагне досягти певного стану урегульованості, критеріями якої є відсутність суперечностей і прогалин, наявність діючого механізму реалізації правових приписів. Але, на відміну від соціуму, що являє собою певну єдність індивідуумів, яким притаманна можливість здійснення активних дій, право – це явище, яке може змінюватися лише за умови доброї волі тих самих представників соціуму або окремих їх груп. Тому правове регулювання детермінується наявністю соціальних цілей та певних завдань, у тому числі юридичних цілей, при цьому перші визначаються особливістю розвитку економічних, політичних та інших відносин у певній державі, а другі – станом розвитку нормативно-правової бази, яка ці відносини регулює. Вказане дало змогу визначити мету правового регулювання в широкому розумінні як зумовлену певними міжнародними, державними, суспільними, груповими або індивідуальними потребами та інтересами модель бажаного результату розвитку, зміни або припинення суспільних відносин у певній сфері. Ознакою соціальної демократичної держави буде при цьому врахування в системі правового регулювання інтересів та потреб якомога більшої частини громадян певної держави, а також громадян інших держав та осіб без громадянства. Вузьке розуміння мети правового регулювання, на нашу думку, зумовлене особливостями державного ладу, розвитком демократичних відносин і громадянського суспільства в кожній окремо узятій державі



на певному етапі її розвитку [8, с. 134–135]. Продовжуючи логіку дослідниці, з огляду на особливості суспільних відносин у досліджуваній сфері [9, с. 16–27] додамо, що об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності в соціальній правовій державі постає як втілене у вигляді вектора правового розвитку розуміння інтересів учасників суспільних відносин у правоохоронній сфері, спрямованих на досягнення суспільного блага, яким є додержання визначених Конституцією і законами України майнових і немайнових прав і свобод фізичних та юридичних осіб.

На підставі вказаного вище можна виокремити суттєві властивості об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності: а) виникнення вказаного об'єкта можливе лише в умовах ринкової економіки без панування держави у всіх сферах економічної діяльності і без заборони приватної власності на засоби виробництва; б) для об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності характерним є поєднання інтересів держави, органів місцевого самоврядування, учасників господарських відносин, громадянського суспільства і людини (громадянина). Кожен з означених суб'єктів має свій інтерес, пов'язаний зі здійсненням недержавної охоронної діяльності, від зміцнення правопорядку у суспільстві до охорони таємниці свого приватного життя; в) об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності не знайшов свого закріплення у Законі України «Про охоронну діяльність», хоча, безумовно, деякі його риси можна встановити шляхом аналізу сутності дефініції охорони майна та фізичних осіб у його ст. 1. Однак, на нашу думку, враховуючи досвід законотворчої діяльності в Україні та національні традиції правового регулювання суспільних відносин, було б доцільно визначити об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності у преамбулі вказаного Закону.

Висновки. Об'єкт адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності являє собою теоретичну конструкцію, яка формується в межах науки адміністративного права і правозастосовної діяльності і визначає вектори розвитку адміністративного законодавства в досліджуваній сфері. У змісті об'єкта адміністративно-правового забезпечення недержавної охоронної діяльності знаходять втілення суспільні інтереси, сукупність яких має певною мірою нестабільний характер, що зумовлено динамікою ситуації у сфері протидії злочинам та правопорушенням, домінуванням певних форм власності тощо. Для забезпечення його більшої сталості та конструктивного характеру доцільним, на нашу думку, є його закріплення в преамбулі Закону України «Про охоронну діяльність».

Список використаних джерел:

1. Щербакова Ю.В. Философия. Москва : ИТАР, 2017. 348 с.
2. Ильин В.В. Теория познания. Введение. Общие проблемы. Москва : Изд-во МГУ, 1993. 345 с.
3. Курінний Є.В. Окремі питання вдосконалення правового інструментарію запобігання корупції. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: «Право». 2014. № 2 (13). С. 71–75.
4. Шебанова А. Право и труд молодежи. Москва : Юрид. лит., 1973. 223 с.
5. Інформаційна культура в Україні: правовий вимір. Монографія / за заг. ред. К.І. Белякова. Київ : КВПЦ, 2018. 169 с.
6. Дідич Т.О. Людина як суб'єкт правоутворення: комунікативно-інституційний підхід до аналізу. *Альманах права*. 2017. № 8. С. 147–151.
7. Дьомін І.А. Адміністративна відповідальність як засіб адміністративної діяльності міліції щодо запобігання та протидії корупції. *Держава і право*. 2010. № 47. С. 301–304.
8. Шопіна І.М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00. 07. Київ, 2012. 514 с.
9. Мулявка Д.Г. Правовий статус суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності : монографія / Д.Г. Мулявка, І.М. Шопіна, О.О. Шилле. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. 108 с.

